

A N T A L S E R B

Oliver

VII

Preveo s mađarskog
Arpad Vicko

■ Laguna ■

Naslov originala

Szerb Antal

VII OLIVÉR

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

OLIVER VII

Sandoval, slikar, diskretno se povukao, mladi ljubavnici su ostali sami za stolom. Mada bi reč „mladi“ u ovom slučaju trebalo koristiti s rezervom. Plesačica je bila zbilja veoma mlada, imala je, zvanično, sedamnaest godina, i zaista ne mnogo više, ali grof Antas je, vrlo verovatno, imao šezdeset, ne manje.

Kafe *Šato Madrid*, u čijoj su bašti sedeli, u ovo rano prolećno doba bio je izuzetno posećeno mesto. Njegov paviljon se nalazio u parku na rubu grada, pored malog jezera, pod krošnjama vekovnih, znamenitih platanata. Pošto je tih predratnih godina u Alturiji ovakvih kafea pod vedrim nebom bilo još veoma malo, ljudi bi se verovatno tukli za slobodno mesto da *Šato Madrid* nije debelo naplaćivao dobar vazduh. Ali, budući da je cena šoljice kafe tri alturijska talira (što je približno osam penga), ovde se okupljao samo najotmeniji svet, i polusvet. Toga dana, zahvaljujući rastućoj ekonomskoj krizi, nije bilo puno gostiju.

Pred grofom Antasom je na stolu već bilo mnogo tanjirića naslaganih jedan na drugi, koji su olakšavali evidentiranje popijenih pića. Grof bi se obično noću

opijao – ali pošto nije bio baš čovek strogih principa, bio je sklon da već i posle podne pije. Štaviše, vrlo je verovatno da je pio i pre podne, ili ko zna kad je počeo – jer bi inače bio oprezniji i ne bi dopustio sebi da pred ovolikom javnošću bude viđen s malom plesačicom koja je uz to bila na i te kako lošem glasu. (U mirnodopska, predratna vremena, žene su još bivale na ovakvom ili onakvom „glasu.) Srećom, senik ih je skrivao od pogleda radoznalaca.

– Gazelo! – rekao je Antas zaljubljeno. Plesačica je s radosnim osmehom primila kompliment.

– Antilopo! – nastavio je grof. Imao je osećaj da bi sad dobrodošla još jedna životinja, ali nije mu padalo na pamet ništa osim pelikana.

U tom trenutku je pod senik banuo, sav unezveren, Sandoval.

– Gospodine grofe!...

– Sine – počeo je grof praskavim glasom, jer nije voleo da mu smetaju. Ali Sandoval ga je prekinuo:

– Gospodine grofe, milostiva gospođa... eno je, dolazi... sa svojom družbenicom...

Antas je smesta nabio monokl na oko i zaškiljio. Nije bilo sumnje. U baštu kafea je u tom trenutku uplovljavala njegova supruga, polako i zaprepašćujuće, poput kakvog jedrenjaka iz starih vremena.

– Gotov sam – promućao je Antas usplahireno vrteći glavom, nadajući se, valjda, nekakvom spasu sa neba.

– Još bismo mogli da umaknemo – šapnuo mu je Sandoval. – Mogli bismo pobeći kroz kuhinju i brzo sesti u auto. Idemo, gospodine grofe, brzo... i gledajte da načinite lice kao da ste neko sasvim drugi.

– A ceh? – pitao je Antas, gospodin čovek od glave do pete.

Sandoval je bacio na sto banknotu od pedeset talira.

– Idemo sad, brzo.

Potrčase. Antas je, sve zverajući naokolo, na korak-dva ispred senika, naleteo na konobara koji je ispustio prepun poslužavnik. Na lomljivu stakla i porcelana svi su pogledali u tom pravcu. Antas je zastao, u nameri da se izvini, ali Sandoval ga je zgrabio i neverovatnom brzinom sproveo kroz kuhinju, pa napolje na ulicu, i gurnuo ga u kola. Plesačica se negde usput zagubila.

– Zar ne mislite da me je videla? – pitao je Antas, kad su se vrata automobila zalupila.

– Nažalost, videla vas je, sasvim sigurno. Kad je Vaša milost oborila konobara, svi su nas pogledali, uključujući i groficu, štaviše, koliko sam u toj sveukupnoj konfuziji mogao da vidim, čak nam je i mahnula suncobranom.

Antas se zavalio na zadnje sedište.

– Gotovo je. Ja sam mrtav čovek – prostenjao je tiho.

Sandoval je u međuvremenu pokrenuo kola i izašao na drum koji je vodio prema gradu. Vozača su prepuštali sudbini, nije bilo vremena da ga prime u kola.

– Imao bih jedan predlog – rekao je Sandoval, prekinuvši jezivu tišinu.

– Da čujemo – prošaputao je Antas, kao na samrti.
– Ako gospodin grof večeras sretne milostivu gospođu, ni za šta ne mogu da garantujem. Ali vreme može mnogo toga da izleči.

– Kako to mislite?

– Na primer, kad bi gospodin grof nestao na neko vreme, recimo na nedelju dana. U međuvremenu bi grofičin prvi bes splasnuo, a malo bi se i uplašila, jer ne bi mogla da pojmi šta je s vama... a i ja bih imao vremena da smislim neku priču koja bi celu stvar postavila pod povoljnije svetlo...

– Ja da nestanem, sine? Ja, majordom kraljevske pala-te? Kako vi to zamišljate? Jedna ovako poznata, javna ličnost?

– Jeste, to je istina. Da razmislim još malo... Setio sam se! Odvešću gospodina grofa u dvorac jednog mog prijatelja, gore, među Lidarinske planine. Sasvim zatureno mesto, i poštari dolaze samo jednom nedeljno. Moj prijatelj, Trenmor, trenutno je u inostranstvu, ali personal me dobro poznaje i bezuslovno me sluša. Tamo će gospodin grof biti bezbedan, to mesto i ptice zaobilaze. Čak i kad biste hteli, ne biste mogli da napustite dvorac sve dok ja ne dođem kolima po vas.

– U redu je, sinko, vozite me gde god hoćete, samo da ne vidim ženu i pogotovu da ona ne vidi mene! Nemojte se nikad ženiti!

Kola su se okrenula i pojurila u suprotnom smeru, sve dalje od grada. Grof Antas je uskoro zaspao, utonuo

je u dubok san, probudio se tek ispred dvorca. Tu ga je Sandoval predao personalu, oprostio se od njega i obećao da će doći čim oseti da se u grofovskoj palati razvedrava. Antas se zahvalio za uslugu i Sandoval je pohitao nazad u Laru, prestonicu Alturije.

Stigao je kasno uveče. Na ulicama je bilo mnogo manje prolaznika nego obično, ali utoliko više vojnika. Oluja, koja ga je na putu sustigla, sad je prestala, ali nebom su još uvek jezdili brzi, tamni oblaci.

– I nebo je – pomislio je Sandoval, razgledajući oblake okom slikara-profesionalca – i nebo je tako uznemireno. I ja sam uznemiren. U krajnjoj liniji, nema svaki slikar priliku da bude aktivni učesnik velikih političkih promena. Možda je samo Rubens...

Zaustavio se ispred jedne velike mračne zgradurine i iskočio iz automobila. *Deoničarsko društvo za promet buradima i pampurima*, pisalo je nezgrapnim slovima iznad ulaza.

– I grafička rešenja slova vaze za hitnim reformama – pomislio je Sandoval.

Pritisnuo je zvono.

Otvorio se samo mali deo velikih vrata. Neko je oprezno provirio.

– Stigla su burad iz Dokasiladesa – rekao je Sandoval značajno.

– Izvolite doći na pregled obruča – odgovorio je jedan glas i Sandoval je ušao.

– Dobro več, Partane – rekao je portiru koji je na kožnom mantilu imao uprtače. – Osamnaestica?

– Gore je u sobi s vagama.

Sandoval je pohitao gore slabo osvetljenim stepeništem. Ušao je na vrata na kojima je zlatnim slovima na crnoj pločici pisalo: *Knjigovodstvo*. U sobi, na klupama uza zidove, sedelo je desetak muškaraca. Neobično odeveni likovi, lica koja čovek može da sretne samo za vreme istorijskih prevrata.

– Ko su ti ljudi u civilu? – prostrujalo je Sandovalu kroz glavu. Nespretno skriveni pištolji su na odeći većine načinili upadljiva ispupčenja. Mora da su već poznavali Sandovala, jer su samo ravnodušno zurili u njega. Od stola na suprotnoj strani prostrane prostorije ustao je jedan mladić i požurio mu u susret.

– Samo da ste stigli, gospodine Sandoval, čekaju vas. Idite odmah unutra.

Sandoval je ušao u sledeću sobu.

U toj maloj sobi nije bilo takoreći ničeg osim jednog telefona neobičnog oblika. Jedna od stanica tajne linije. Pored tog telefona sedela su dva muškarca i pušila.

Jednog od njih, doktora Delorma, čoveka u crnom odelu, sa zlatnim naočarima i neverovatno uskim nosom, poznavao je od ranije, kod njega je došao. Onog drugog sad je video prvi put. Bio je veoma visok, inteligentnog lica i krutog držanja. Njegova glatka kosa, neobična u Alturiji, bila mu je čvrsto zalizana.

– Sandoval – predstavio je Delorm slikara nepoznatom.

Ovaj je vojnički lupio petama, pružio ruku, ali nije rekao svoje ime. Potom se povukao u jedan ćošak slabašno osvetljene sobe.

– Dakle? – pitao je Delorm.

– Imao sam pedeset talira troškova – rekao je Sandoval. – Platilo sam račun u kafeu *Šato Madrid*.

Uživao je u tome što Delorma toliko nervira to što je počeo s ovim nebitnim detaljem.

Delorm je savladao uzbuđenje.

– Molim, izvolite – rekao je i pružio mu novčanicu od pedeset talira. – A sad, ipak, ako biste bili ljubazni da referišete.

Nemoguće ga je izvesti iz takta, pomislio je Sandoval. Čovek uopšte ne bi tako zamislio okrutnog narodnog tribuna.

Potom je podneo izveštaj. Nepoznati muškarac je prišao nešto bliže i pažljivo slušao.

– Odlično, sjajno – rekao je Delorm. – Ovako nešto mogu da obave samo umetničke duše. Naročito mi se dopada to što ste znali tako precizno da sinhronizujete grofičino pojavljivanje.

– To nije bilo teško. Poslao sam joj anonimno pismo s porukom da, ukoliko želi da raskrinka muža, tačno u šest bude u kafeu *Šato Madrid*. Znao sam koliko je ljubomorna.

Delorm se okrenuo nepoznatome.

– Dvorac u koji je Antas odvezen kontrolišu naši ljudi, pod maskom personala. Bude li neophodno, oni

će i silom sprečiti Antasa da se vrati u prestonicu. Ali neće se on vratiti. Boji se svoje žene.

– Hvala, gospodine Sandoval – rekao je nepoznati, i ponovo pružio ruku.

– Rado sam na raspolaganju dobroj i pravednoj stvari. Tražim samo jednu nagradu. Ne volim da budem slepo oruđe. Ako nema nekog naročitog razloga, molio bih vas da mi objasnite zašto je trebalo ovog krotkog i glupavog Antasa udaljiti iz prestonice?

– Zašto? – odgovorio je nepoznati. – Jer je u Antasovoj nadležnosti, kao maršala dvora, da odredi puk koji će sutra biti na dužnosti u palati. A kako Antas sutra neće biti tu, moraću ja da odredim koji će to puk biti.

Sandoval je upitno pogledao Delorma.

– Gospodin s kojim razgovarate je major Maviras-Tendal. Prvi ađutant Njegovog veličanstva.

Sandoval se naklonio, malo trapavo, zaprepašćen onim što je čuo. Zar je i kraljev ađutant i lični prijatelj takođe s nama? Mora da je sveopšte nezadovoljstvo u zemlji toliko...

To nezadovoljstvo je, doduše, njega lično, jedva i doticalo. Kao slikaru, ekonomska pitanja, koja su bila u korenu narodnog nezadovoljstva, bila su španska sela. Sam kralj je bio drag i razuman mladić, Sandovalu je bio izrazito simpatičan. Ali mrzeo je malograđanski učmali mir, i to ga je odvelo u Delormov tabor. Privlačio ga je rizik, nepredvidivost, život krcat opasnostima.

– A sutradan – rekao je major – sutradan će na dužnosti u palati biti Dvanaesti puk, onaj na čije ljude, kompletno, možemo da računamo. Razumete li, Sandovale?

– Dakle, prekosutra?

– Prekosutra.

Major je ponovo pružio ruku i otišao. Sandoval je još neko vreme zurio za njim.

– Pa zar i on? – pitao je naposletku.

– Štaviše, pogotovu on – rekao je Delorm. – On je najpoverljiviji čovek Bezimenog Kapetana.

– Pa to je čudesno!

– Nemojte zaboraviti da je Maviras-Tendal unuk čuvenog nacionalnog heroja, po kojem u svakom gradu Alturije jedna ulica nosi ime.

– Krv se ne pretvara u vodu.

– Izgleda. Ponekad se pokaže da su i opštepoznate istine istinite. To je zapravo i najfrapantnije u životu.

– Imate li za sutra neko naređenje?

– Naređenje? Vas mogu samo da zamolim. Jako bih voleo da sutra odete u Algarte, kod princa. Vi ste jedini od naših ljudi koga bi pustili k njemu, sad kad je princ pod tako strogim nadzorom. Za vas znaju da slikate njegov portret, a i inače, vas niko ne uzima ozbiljno. Zato ste nam vi neprocenjivi.

– To da sam neprocenjiv, izričito negiram. Moje usluge se mogu i te kako proceniti i adekvatno nagraditi...

– Znam – odgovorio je Delorm sa smeškom – i verujem da ni do sada niste imali razloga da se potužite. Kad

sam rekao neprocenjiv, mislio sam više, onako, u moralnom smislu. Dakle, Algarte... – umorno je pogladio vrhovima prstiju svoje čelo. Videlo se da teško usredsređuje misli. – Bože, koliko sam umoran. Posle trijumfa revolucije povući ću se na dve nedelje u novinarski sanatorijum. Jedino ako ne budem morao da budem premijer. Dakle, Algarte... razgovarajte s princom. Vi umete s njim da razgovarate. Potrudite se da ga osokolite. Pripremite ga za predstojeće događaje. Iznenadni šok mogao bi da mu naškodi; koliko je krhka duša, mogao bi još i naprasno da umre, i onda smo opet tu gde smo bili. I potom me izvestite u kakvom je stanju naš princ. A sad, Bog s vama. Večeras treba da mi pristigne još čitav niz izveštaja. Od mornarice, sa univerziteta, od voinogradarskih zadruga, s pijace... držimo čvrsto u rukama čitavu Alturiju. Neka Bog bude s vama. Molim vas, bez lozinke, a i tajni stisak ruku bismo mogli ovoga puta da zanemarimo. Jako sam umoran.

Situacija u Alturiji bila je otprilike ovakva: prethodnik sadašnjeg vladara Olivera VII, njegov otac Simon II, bio je izuzetan monarh, zemlja još uvek grca od posledica njegove vladavine. On je udario nove, moderne temelje dizajna uniformi alturijske vojske, reformisao je osnovno školsko obrazovanje i uveo u Alturiju telefon, ulične pisoare i još mnogo toga. Njegove korisne reforme su iscrpele državnu blagajnu. Narod Alturije je inače sanjalačke prirode, vazda pesnički zanet, to svako zna iz udžbenika geografije.

Oliver VII je od oca, osim prestola, nasledio i prilično nesređene finansije. Kralj, i sam punokrvni Alturijanac, sanjalica po prirodi, nije bio vičan finansijama, i sva je prilika da je i svoje saradnike, savetnike, loše odabrao, jer svi su se oni, doduše, obogatili, ali državna blagajna je postajala sve siromašnija. Ministar za finansije bio je s vremena na vreme prinuđen da pribegne, reklo bi se, čak i komičnim ekspedijensima, da bi prvog u mesecu mogao da isplati državne činovnike; jednom prilikom je, na primer, čitav činovnički aparat isplatio, u ratama, od mostarine koja se ubirala na lančanom mostu u Lari.

Zli jezici su proneli glas da su njegovi maskirani ljudi izvršili drsku pljačku podrumskog trezora filijale *Berklijske banke* u Lari.

Pritanez, ministar za finansije, bio je i taj koji je predložio onaj sveobuhvatni sanacioni plan što je izazvao revolucionarno nezadovoljstvo.

Skoro isključivi izvori prihoda naroda Alturije bili su vino i sardine. Čuveno alturijsko crno vino koje u sebi čuva oplemenjeno i pitko sećanje na južnjačka leta i dane, i čuvene alturijske sardine, ti maleni, ali veoma simpatični stanovnici mora, u ulju ili eventualno u soku od paradajza, uteha izletnika i neženja. A glavni kupci alturijskog vina i sardina bili su, već vekovima, bogati žitelji Norlandije, kojima usled surove severnjačke klime vinogradi nisu uspevali, a i sardine su izbegavale njene studene obale.

Kad je alturijska državna blagajna počela da pokazuje krajnje zabrinjavajuće znake gotovo potpune iscrpljenosti, još u prvim godinama vladavine Olivera VII, jednog lepog dana, Pritaneza, ministra za finansije, posetio je čuveni Koltor. Taj Koltor bio je najveći finansijski magnat Norlandije. O njegovom neverovatnom imetku ispredale su se legende, ali i o tome kakve je zapanjujuće stvari bio u stanju da kupi i da proda. Koltor nije kupovao rudnike, fabrike, zemlju i novine, poput drugih velikih magnata, već uvek nešto sa čim bi ujedno stvorio i novi žanr u svetu finansija. Primera radi, pokupovao je sve rasparene cipele u Norlandiji i u okolnim zemljama,

koje su iz bilo kojih razloga ostale rasparene, i nekim zapanjujućim tehničko-tehnološkim trikom, desne cipele je preuredio u leve, a leve u desne, sve dok svaka cipele nije našla svoj par, a onda ih je prodao. On je bio taj koji je u građevinarstvo uveo zidove od sušenog crnog luka, on je smislio krpene cigarete, rešo koji je koristio energiju mrava, on je bio i taj koji je uspeo da iz čuvene norlandijske magle ekstrahuje hranljivo ulje. Nema broja izumima koje je sve on sam i primenio i unovčio.

Nakon što je već toliko toga kupio i prodao, palo mu je na um da kupi jednu državu. Ponudio je Pritanezu da otkupi celokupnu alturijsku proizvodnju vina i sardina i da, zauzvrat, sredi finansijske neprilike u zemlji. Alturijanci su ionako svi odreda poetske duše, kojima rukovanje novcem stvara samo brigu i dovodi do razočarenja – i on se nudi, evo, da ovu golemu brigu skine s pleća države.

Pritanez je taj plan prihvatio s najvećim oduševljenjem, utoliko pre što je Koltor, za slučaj da se takav ugovor sklopi, nagovestio takvu nagradu kakvu ministar za finansije jedne siromašne zemlje ne može ni da sanja, čak i ako raspolaže odlučnošću jednog Cezara Bordžije – kojom, inače, nije raspolagao; bio je oprezan, debeo čovek, živeo je u neprestanom strahu.

Po cenu odgovarajućih obećanja uspeo je da za taj plan pridobije i podršku ostalih ministara. Ali ono najvažnije, kraljev pristanak, još je nedostajalo. Kralj Oliver VII u početku se, energijom neuobičajenom za njega,

protivio tom projektu. Nije hteo ni da čuje da se zemlja proda strancima, do ušiju bi pocrveneo samo kad bi se Pritanez usudio da pomene taj plan. Pritanez se već uplašio da će ova sjajna zamisao biti upropašćena zbog tvrdoglavosti mladog i neiskusnog vladara.

Koltor je, u međuvremenu, prionuo na detaljnu razradu svog plana, kao da je s alturijske strane sve u najboljem redu. Pošlo mu je za rukom da za čitav projekat zainteresuje i određene vladine krugove u Norlandiji, gde su ideju u početku smatrali isuviše smelom, međutim, malo-pomalo, sve više su se oduševljavali njome. Na kraju je norlandijska vlada stala iza ovog plana i sad je već preko svog ambasadora u Lari, barona Birkera, nastojala da dobije pristanak kralja Olivera VII. I, kako se činilo, logični sled argumentacije barona Birkera ubedio je kralja, uvideo je da za njegovu zemlju nema drugog izlaza iz finansijskog kolapsa, pa je naposljetku ipak pristao da se Koltorov plan potpiše.

Norlandijska vlada se tada setila da bi ipak bila potrebna nekakva garancija da se alturijski vladar neće kasnije predomisлити, i da će trajno ostati pristalica i zaštitnik ugovora. Smatrali su da će norlandijski interesi biti najbolje osigurani ako alturijski kralj bude vezan najtoplijim nitima za norlandijsku dinastiju, s obzirom na to da većina Norlandijaca čvrsto veruje u porodični život. U tom smislu su i predložili da se kralj Oliver oženi princezom Ortrud, kćerkom norlandijskog cara.

Oliver nije imao ništa protiv te ideje, princezu Ortrud je poznavao od detinjstva, nekad su se i zajedno igrali u prašini vrta carske palate. Ortrud je bila lepa, mlada i veoma obrazovana princeza i oduvek su živeli u priskom prijateljstvu.

Teškoće su se pojavile, međutim, kad je građanima u Alturiji objavljeno da će uskoro dobiti kraljicu u ličnosti princeze Ortrud. Ovakvim dinastičkim porodičnim događajima Alturijanci su se obično veoma radovali, uostalom, kao i građani drugih monarhija, alturijska vlada je tako i ovoga puta računala na svenarodno oduševljenje. Ali to se nije dogodilo. Štampa je najpre primetila da se u istoriji Alturije nije dogodilo da se katolički vladar zemlje oženi protestantkinjom. A potom, bilo kako bilo, u promet su stavljene svakojake stupidne glasine o tome da su svi muški članovi norlandijske carske porodice više stotina godina unazad bili pijandure, preljubnici ili maloumnici. Pojedine novine su rado objavljivale popularno napisane članke i o tome kako je norlandijski car Eustah IV ukrao manju krunu da bi je založio kod nekog Grka, ili kako se norlandijski princ Simiskes, dakako pijan, udavio u buretu s kišnicom.

Potom je jednog dana izbio veliki skandal. Opoziciona štampa je doznala za čitav Koltorov plan i objavila ga uz odgovarajuće sablažnjive komentare. Stvar je bila utoliko misterioznija što osim kralja i ministara niko nije znao za plan, a njima zaista nije bilo u interesu da se za njega pre vremena sazna. Ministri su od tada s još

izrazitijim nepoverenjem gledali jedni na druge, pre nego što bi ušli na sednicu ministarskog saveta proverili bi da li im je novčanik u džepu, a kod kuće su bacili u vatru svoje blagajničke knjige. Ali, koliko god da su mozgali, nisu mogli da dokuče ko je među njima bio izdajnik.

Tada je počela uloga krvoločnog doktora Delorma. U svojim fulminantnim uvodnim komentarima bljuvao je usijanu lavu na veleizdajnički plan koji u sebi nosi definitivnu propast Alturije – skoro da je neobjašnjivo kako je stalo toliko lave u jednog čoveka. I narod Alturije je sa sve većim apetitom gutao svakodnevne porcije lave koje su mu servirale novine. Vlada je povukla dva-tri trapava poteza s namerom da učutka štampu, ali u to vreme tehnike učutkivanja štampe bile su još krajnje nerazvijene.

Mladi vladar postajao je sve nepopularniji. Kad bi izašao pred javnost, dočekali bi ga smrknuti i zloćudni pogledi, premda su mu se valjani Alturijanci ranije suznih očiju divili što je toliko mlad, a već kralj. Kraljevi portreti su skinuti sa zidova kafana, bebi-sapun, jabukovo vino i putničke korpe ukrašene kraljevim likom više niko nije kupovao, bez obzira na ogroman popust koji su za tu robu nudili očajni trgovci. Narod Alturije, poput ostalih južnjačkih naroda, voleo je da svoje političke poglede izrazi preko zidnih grafita. I sad, umesto posvuda prisutnih natpisa: „Živeo kralj!“ i „Oliver, naša divota!“, sve češće su osvanjivali i ovakvi: „Dole stranci!“, „Smrt Koltoru!“, „Hoćemo slobodne sardine!“

Razne organizacije dodatno su iz podzemlja potpirivale nezadovoljstvo. Alturijanci, premda ljudi pitome i sanjalačke prirode, odreda su rođeni zaverenici. Svoje sportske sklonosti vekovima izživljavaju u tom pravcu. Zaverenici su poticali iz svih slojeva društva, kao što smo to već mogli videti u prethodnom poglavlju. U duhu starih alturijskih zavereničkih tradicija nezadovoljnici su se zaklinjali na vernost Bezimenom Kapetanu. Bilo je onih koji su mislili da je Bezimeni Kapetan samo nekakav mitski lik, dok su drugi – većina – bili sigurni u to da je Bezimeni Kapetan živa osoba i da će u odsudnom trenutku stupiti na scenu.

Deklarisani cilj zaverenika bio je da od Olivera iznuđe abdikaciju i da njegovo mesto na prestolu zauzme njegov stric, Geront, princ od Algarte. I Sandovalov zadatak je bio da ga sutradan poseti.

Jednočasovna vožnja taksijem iz Lare u Algarte nije bila jeftina, ali Sandoval je naravno i to obračunao na blagajni revolucionarnog komiteta kao trošak u gotovini. U tako važnoj zavereničkoj misiji čovek zaista ne može da putuje vozom.

Na desetak minuta vožnje do dvorca u Algarti kola su zaustavljena.

– Oprostite, carinski pregled – rekao je oficir koji je delovao isuviše otmeno da bi Sandoval poverovao da je reč o uobičajenim carinskim neprijatnostima. I nisu, zaista, proveravali prtljažnik, ali su ga pitali za ime i prezime, kao i za krajnji cilj njegovog putovanja. Kad se predstavio i rekao da slika portret princa od Algarte, oficir mu je učtivo salutirao i propustio ga.

Taksi je prošao kroz kapiju parka i uskoro se zaustavio na širokom žutom kolskom prilazu. Kolima su prišla dvojica upadljivo vremešnih lakeja, otvorila vrata i ljubazno pozdravila Sandovala.

– Njegova visost će se veoma obradovati – uveravali su pridošlicu. – U poslednje vreme, naime, jedva da i ima posetilaca.

Sandoval je prošao kroz predvorje na čijim su zidovima visile ogromne istorijske slike u pomalo monotonom maniru sredine prošlog veka. Princ je bio privržen malim i finim stvarima, zato je ove nasleđene slike prognao u predvorje. U susednoj prostoriji su se nalazile male glinene statue, u trećoj kamejama krcate vitrine, u četvrtoj prinčeva čuvena kolekcija ključeva, sve u savršenom redu.

Potom se jednim unutrašnjim stepeništem popeo u prinčev apartman. U sobi prepunoj japanskih akvarela dočekao ga je jedan izuzetno star komornik i ponudio mu da sedne.

Uskoro se na vratima pojavio princ Geront, oslonjen na ruku svoje kćerke. Pretendent na presto bio je nado mak sedamdeset pete i, s obzirom na godine, u prilično derutnom stanju. Imao je naočare s veoma debelim staklima, hodao je opipavajući prostor pred sobom, govor mu je bio pomalo meketav, ali nadmen i inteligentan. Utoliko je više života bilo, međutim, u njegovoj kćerki, princezi Klodiji. Princeza je bila žena oko tridesete, energična, čvrsta, s pomalo grubim crtama lica; bila je ipak na svoj način lepa, ali kao sestra od strica mora da je jeziva – pomislio je Sandoval.

– O, Sandoval – uskliknula je princeza – pa zar vas još propuštaju kroz kordon? Kako to uspevate? Jer, nas su takoreći sasvim odsekli od sveta. Pisma nam otvaraju, telefonske razgovore prisluškuju...

– Ne zaboravite, Visosti, da ste vi kćerka jednog pretendenta na kraljevski presto. Tako nešto se ne dobija zabadava.

– Imate li kakve vesti od komiteta?

– Da, tu su mi u džepu.

Pružio joj je jedan debeli koverat.

– Hvala, Sandoval. Idem gore u svoju sobu da pročitam. A vi dotle zabavljajte oca.

Princ je posle dužeg čeprkanja po džepovima izvadio jedan japanski micuke; u kamenu izrezbareno dugme kojim Japanci zakopčavaju kimono na ramenu.

– Predivan je – rekao je princ. – Petnaesti vek.

Poveo se poduži razgovor o micukama i drugim japanskim stvarima. Princ je nesigurnim koracima vodio Sandovala iz jedne sobe u drugu, sa polica, iz vitrina uzimao je u ruke i pokazivao svoja blaga. Sandoval je oprezno pokušavao da skrene razgovor na predstojeće događaje, ali čak i kad je veoma izdaleka dotakao tu temu, princ bi se ražestio.

– Uvek te glupe pretenzije na presto – mrmljao je. – Ionako od svega toga neće biti ništa, s te strane sam miran. Još za vreme mog pokojnog starijeg brata, za Simonove vladavine, bio sam bar tri puta pretendent... ili samo dvaput?... i nikad nije ništa bilo od toga. I bolje.

Prošlo je tako nekih pola sata, možda i više, i princ je sve češće ispoljavao znake umora. Uskoro se pojavila princeza Klodija i uz pomoć jednog komornika pomogla mu da legne na kanabe.

Klodija i Sandoval su prešli u susednu sobu.

– Zanimaju ga samo njegove kolekcije – žalila se princeza. – Ali to je oduvek tako bilo. Sav svoj imetak potrošio je na te kolekcije i napravio uz to i takve dugove da, čak i ako zaista bude kralj, neće moći da ih vrati. No, nema veze. Srećom, tu sam ja. Nemam baš neko naročito mišljenje o sebi, ali sam sigurno u stanju da vodim zemlju bar koliko i moj blesavi brat od strica, Oliver. Bio je još i kao dete sasvim beskoristan. Pisao je pesme...

– Princezo, uvek su srećni oni narodi kojima vlada žena. Jer vladari muškarci uvek su pod uticajem žena, dok su žene, obrnuto, pod uticajem muškaraca.

Klodija je na trenutak nabrala obrve na taj Sandovalov nemerljivi bezobrazluk, ali odmah potom se nasmešila. Setila se svojih velikih uzora čije je biografije pažljivo proučila: Elizabete Engleske i ruske carice Katarine Velike. Sandoval je bio u pravu.

– Trebalo bi malo razdrmati princa, izvući ga iz te njegove letargije – rekao je Sandoval. – Konačno, sutra će biti taj veliki dan, morao bi makar nakratko da pokaže malo entuzijazma i revnosti. Prekosutra u ovo doba, ako se sve bude odvijalo kako očekujemo, biće kralj Alturije, a još uvek ne dozvoljava da se o tome pred njim razgovara.

– Da, u pravu ste. Svojom ravnodušnošću može mnogo toga da pokvari ako se jednom nađe oči u oči sa svojim pristalicama. Možda bi čak i Bezimenog Kapetana mogao da okrene protiv sebe.

– Bezimenog Kapetana? Pa zar i princeza veruje da on postoji?

– Kako da ne. I ne razumem kako vi zamišljate stvari? Pa šta mislite, ko finansira ovaj pokret? Ne mislite valjda da mi dajemo novac, iz Algarte? Pa mi nema-mo ni prebijene pare...

– To je tačno. Ali, ko bi mogao da bude Bezimeni Kapetan? Ko danas u Alturiji ima para? I zar je moguće da to Vaša visost ne zna?

– Možda vam izgleda neverovatno, ali je tako. Ni ja ne znam. Pomišljala sam već na razne strane sile i interese, ali ništa od toga mi se ne čini realnim. Uopšte ne mogu da zamislim kome je u interesu da moj otac stupi na presto.

– Delorm kaže da će Bezimeni Kapetan izaći iz senke u trenutku preuzimanja vlasti. E, pa, videćemo sutra. A dotle bi trebalo porazgovarati s princom. Pokušaću još jednom. Mislite li, Visosti, da se već odmorio?

– Mislim da jeste. Idemo kod njega.

Princ je već zaista došao k sebi. Radosno je pozdravio Sandovala jer je u međuvremenu zaboravio da su se maločas već sreli.

– Šta ima novo, gospodine Sandoval? Hoćete li da vidite nešto krasno? – Ponovo je iz džepa izvadio micu-ke. – Predivan je, zar ne? Petnaesti vek.

Sandoval je na odgovarajući način pokazao svoju zadivljenost, a potom je rekao:

– I ja sam doneo nešto lepo.

– Šta? Vlastitu sliku? – pitao je princ sumnjičavo kad je Sandoval izvadio jedan duguljasti svitak.

– Ne. Evo. Kako vam se dopada ovaj bakrorez?

Princ je u prvi mah sumnjičavo razgledao sliku, zatim mu se lice ozarilo, i sa sve većim oduševljenjem je ulazio u analizu bakroreza.

– Pa ovo je Piranezi! Zašto mi to niste odmah rekli? Divan je! I to iz njegovog najboljeg perioda! Kako se uopšte našao kod vas? Ako je na prodaju, odmah kupujem.

– Ali, oče – prekinula ga je princeza nestrpljivo – pa znaš i sam... A vi, Sandoval, zašto ga samo uvlačite u takve stvari?

– Nije na prodaju – požurio je Sandoval da smiri strasti. – Pripada Nacionalnoj galeriji u Lari. Upravnik je moj dobar prijatelj i tajno mi ga je pozajmio na neko vreme.

– A meni ne bi pozajmio? Ili poklonio? – pitao je princ, i lice mu je poprimilo izraz detinje požude. – Oduvek sam priželjkivao jednog ovakvog Piranezija. Samo jednog ovakvog Piranezija, ništa drugo.

– Nažalost, upravnik ne sme da poklanja blago galerije. To može da učini samo po naređenju s najvišeg mesta.

– Neka ga đavo nosi. Vi dobro znate da ja u ovoj zemlji nikome ne naređujem. Nosite tu sliku, nosite je.

Iznerviran, okrenuo se zidu.

– Ali, Visosti, već koliko od sutra...
– Šta će biti od sutra? Jeste li poludeli?
– Visosti, nemojte zaboraviti da ćete za najkraće vreme biti vrhovni gospodar Alturije.

– Da, znam. Mnogo puta sam to već čuo. I kad sam hteo da kupim jednu sasvim malu, bezveznu Ostadeovu sliku, izbio je skandal...

– Ali ako je Vaša visost kralj Alturije, situacija je, ipak, bitno drugačija.

– Kako to mislite? Pa zar vam se čini da je Alturija takva zemlja da njen kralj ima novca za kupovanje slika? Samo je njegov portret na banknotama. Ili ću ih tada dobijati besplatno?

– Vaša visost će moći naprosto da naredi ministru za kulturu da ovu ili onu sliku iz Nacionalne galerije premeste u kraljevsku palatu ili ovamo u Algarte.

– Stvarno? Da li je to zbilja izvodljivo? Vidite, na to nikad nisam pomišljao.

Činilo se da je odlutao u mislima.

– Pa to je nešto sasvim drugo – rekao je posle nekog vremena poletno, skoro mladalački. – Ako je to tako, sve bi to imalo i nekog smisla. Zašto niste odmah s tim počeli? Dobro, gde su ti revolucionari? Da ih vidimo. Hoću akciju, a ne puke reči! Klodija, nadam se da si preduzela sve potrebne korake. A ovog Piranezija ću za svaki slučaj zadržati.

Istrgao je sliku iz Sandovalovih ruku i brzo nestao u susednoj sobi.

– Ova ideja je bila zbilja grandiozna – rekla je Klotija. – Samo da do sutra ne zaboravi.

– Princezo, evo kataloga Nacionalne galerije u Lari. Proučite ga malo, molim vas. Kad vam se učini da princ gubi entuzijazam, pomenite mu dve-tri slike: Fukea... Boltrafija. I jednog originalnog Van Ajka.

Uskoro je napustio dvorac. U taksiju je potonuo u prijatne sanjarije.

Kalendar je neumoljivo sledio svoj uobičajeni tok i sutra dan je stvarno osvanuo 8. april. Sandoval se pre podne javio revolucionarnom komitetu u zgradi *Deoničarskog društva za promet buradima i pampurima* i obavestio se da se sve odvija tačno prema planu. Još u ranim jutarnjim satima u prestonicu je vozom, pešice, zaprežnim kolima i autobusima koje je u tu svrhu komitet zakupio, pristigla velika masa nezadovoljnih ribara i vinogradara, svi su oni smešteni po raznim garažama, podrumima i tavanima da njihovo prisustvo ne bude upadljivo dok ne kucne čas akcije. A u palati je zaista na dužnosti bio Dvanaesti puk.

I ulice su poprimile nesvakidašnji izgled. Bile su ukrašene zastavama i svuda se osećala praznična atmosfera, u znaku sutrašnjeg kraljevskog venčanja. Posvuda su transparenti, venci i razna druga znamenja slavlja kralja Olivera i njegovu nevestu, princezu Ortrud. Na Sandovala je sve ovo praznično raspoloženje delovalo avetinjski nelagodno – to što se naizgled slavio kralj Oliver VII, a zapravo se pripremalo njegovo svrgavanje s prestola. Kad je na fasadi robne kuće *Vestros* ugledao

gigantske portrete kralja i princeze, sastavljene pretežno od restlova svile i čoje, prostrujalo mu je kroz glavu da je usud, zaista, ironičan. Inače, mnoge prodavnice su ostale zatvorene – zvanično, zbog predstojećeg praznika, a u stvarnosti zbog toga što su se njihovi vlasnici plašili da će se sutrašnji događaji izroditi u nered, sa razbijanjem izloga i pljačkom robe.

Tokom popodneva tog znamenitog dana u kraljevskoj palati održan je veoma važan sastanak ministarskog saveta. Došlo je vreme da se potpiše veliko delo ministra za finansije gospodina Pritaneza, ugovor sa norlandijskim magnatom Koltorom.

Ministri su duže zasedali i o svemu se podrobno posavetovali pre nego što im se i kralj pridružio. Ministar za unutrašnje poslove bio je veoma zabrinut jer su mu pristizali izveštaji iz cele zemlje o uznemirenosti građanstva. Predsednik ministarskog saveta bio je, međutim, optimista.

– Molim vas, gospodo, ne zaboravite da smo u Alturiji. Ovde se stalno kuju zavere i na kraju sve ostaje po starom. Pomislite samo, na primer, kad su kralja Blaža II, iliti Blaža Nesrećnog, naglavačke obesili. Pa su ga opet skinuli i čovek je nastavio slavno da vlada.

Tada je u dvoranu kročio kralj Oliver VII u pratnji svog ađutanta majora Maviras-Tendala. Kralj, koji je zapravo junak naše pripovesti, jeste veoma zgodan, lep dvadesetčetvorogodišnji mladić sanjalačkog izraza lica, ostavio bi na svakog prijatan utisak na bilo kojem

sportskom terenu ili u noćnom klubu, pa i u nekoj udobnoj biblioteci ukrašenoj slikama, jer je njegovo fino oblikovano čelo ukazivalo na nesvakidašnju inteligenciju, ali ovde, među namršteno ozbiljnim i većinom nakaznim državnicima – nekako je odudarao. Neprikladnost njegove pojave bila je dodatno naglašena i formalnom odećom koju je nosio. Ta maršalska uniforma bila je, zapravo, jedan veoma nakindureni, kruti, staromodni kaput, s visokom zlatnom kragnom koja je očigledno smetala kralju pri svakom njegovom pokretu i ostavljala traga, štaviše, i na njegovim mislima. Neprestano se i žali što je prinuđen da se pojavljuje u toj odori: „Ne osećam se, čak – govorio bi obično – kao da sam seo na kaktus, nego kao da sam ja sam kaktus.“ Ali tu formalnu odeću, zbog nacionalnih tradicija, ne može da skine. Alturijski kraljevi su se uvek pojavljivali u punoj maršalskoj uniformi otkad je jednog od njihovih predaka, Filipa II, ili Jednoughog, zadesila nezgoda da su neprijatelji provalili u palatu baš kad je u pidžami lutao njenim hodnicima.

Kralj je redom pozdravio svoje ministre i potom se povukao s predsednikom ministarskog saveta i s ministrom za unutrašnje poslove, na poverljive konsultacije.

– Veličanstvo – rekao je predsednik ministarskog saveta – stvar je veoma mučna i zaista nam je neprijatno što vam moramo reći, ali uvereni smo da ađutant Vašeg veličanstva, gospodin major Maviras-Tendal nije

podoban da zauzima ovaj poverljivi položaj neposredno uz Veličanstvo u ovim kritičnim momentima.

– Maviras-Tendal nije podoban? Baš me zanima kakve biste zamerke mogli da imate na ponašanje Maviras-Tendala? Odličan je vojnik i još bolji prijatelj.

– Veličanstvo – rekao je ministar za unutrašnje poslove – iz pristiglih tajnih izveštaja, nažalost, i te kako su nam poznati majorovi politički stavovi. U vezi je sa najistaknutijim pojedincima iz opozicione štampe, štaviše, možda i sa onim krvoločnim Delormom. U stalnoj je prepisci s našim emigrantima u inostranstvu. Osim toga, unuk je nacionalnog junaka od kojeg nije ni mogao da nasledi ništa drugo do prevratničke ideje.

– Ovaj trenutak bi mogao da bude najpodesniji da ga udaljimo – rekao je ministar za unutrašnje poslove.

– Upražnjeno je mesto generalnog direktora državnih rudnika žive, siroti Kolovar je prekjuče umro od trovanja.

– Trovanja živom? – pitao je zaprepešćeni kralj.

– Ne, alkoholom. Maviras-Tendal bi bio izuzetno pogodan da ga zameni na tom mestu.

– Draga gospodo, o tome ne može da bude ni govora. Ipak, kako to zamišljate? Kad i sami dobro znate da sam spreman da se lišim svakog, osim starog Milana, koji je moj najbolji i najiskreniji prijatelj. Ali ako baš insistirate, sutra, ili prekosutra, možemo ponovo to da razmotrimo.

– Zašto tada? – pitao je iznenađeno predsednik ministarskog saveta.